

Građanski odbor za ljudska prava |
Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću | Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek

Zagreb, Osijek, 14. ožujka 2011.

SLUČAJ TIHOMIRA PURDE – pokazatelj nužnosti suradnje među tužiteljstvima država u regiji / povod prosvjeda protivnika procesuiranja svih ratnih zločina

Slučaj Tihomira Purde, koga su pravosudna tijela Republike Srbije teretila za počinjenje ratnog zločina nad pripadnicima JNA u Vukovaru u studenom 1991. godine, potaknuo je pitanje broja osoba koje se u Srbiji sumnjiče za ratne zločine¹, a u djelu javnosti i pitanje opravdanosti suradnje među pravosudnim tijelima država u regiji.

Tihomir Purda uhićen je 5. siječnja 2011. na graničnom prijelazu između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te je zadržan u ekstradiციjskom pritvoru u BiH. Nakon što je krajem siječnja objavljeno da Republika Hrvatska od BiH neće tražiti Purdino izručenje, jer je Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku ocijenilo kako nema osnova da se protiv njega pokrene kazneni progon, Srbija je Bosni i Hercegovini uputila zahtjev za njegovim izručenjem. Sud BiH donio je prvostupanjsku odluku kojim se dopušta izručenje Tihomira Purde Srbiji, na što je postojala mogućnost žalbe Apelacionom vijeću Suda BiH. No potom je istražni sudac Suda BiH u nazočnosti zamjenika Tužioca za ratne zločine Srbije i istražnog suca Višeg suda iz Beograda ispitao Tihomira Purdu u Sarajevu, a u Zagrebu je drugu dvojicu osumnjičenika (Danka Maslova i Petra Janjića – Tromblona), u nazočnosti zamjenika Tužioca za ratne zločine Srbije i istražnog suca Višeg suda iz Beograda, ispitao istražni sudac Županijskog suda u Zagrebu. Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije 3. ožujka donijelo je odluku o odustanku od kaznenog progona protiv Tihomira Purde, Danka Maslova i Petra Janjića.

Nažalost, neke od brojnih braniteljskih udruga i pojedinci (među njima i Željko Sačić, protiv koga se vodi istraga za ratni zločin) iskoristili su ovaj slučaj i organizirali brojne prosvjede. Na njima su od aktualne vlasti i pravosudnih tijela zahtijevali prestanak kaznenih progona za zločine okrivljenih pripadnika hrvatskih postrojbi i prekid suradnje sa pravosudnim tijelima Republike Srbije. Time se u Republici Hrvatskoj ponovno stvara ozračje „nekažnjivosti vlastitih zločina“ i podrija se teško ostvaren napredak u nepristranom i profesionalnom procesuiranju zločina, ali i uspostavljena suradnja među pravosudnim tijelima država u regiji, koja je nužna kako bi se što veći broj počinitelja priveo pravdi. Prosvjedi ukazuju i na još uvijek prisutnu mogućnost manipulacije navedenim udrugama te na potrebu razgovora sa braniteljskom populacijom o nužnosti procesuiranja ratnih zločina.

¹ Između ministarstava pravosuđa Hrvatske i Srbije u srpnju 2010. razmjenjeni su popisi osoba koje su pod istragom, optužene ili osuđene za ratne zločine. Tada je srbijanskom ministarstvu pravosuđa dostavljen popis 1543 osobe koje su u Hrvatskoj osuđene (538), optužene (563) ili se protiv njih vodi istraga (433) zbog kaznenih djela ratnih zločina. Istovremeno je Ministarstvu pravosuđa RH dostavljen popis 40 osoba koje su u Srbiji osumnjičene za počinjenje ratnih zločina (Tihomir Purda nije se nalazio na navedenom popisu). Nakon njegovog uhićenja dostavljen je popis još 33 osobe, no od tog broja u odnosu na 26 već je obustavljen kazneni postupak.

Uhićenje Tihomira Purde i srbijanski zahtjev za izručenjem bio je i povod nekoliko susreta ministara pravosuđa i tužitelja Republike Hrvatske i Republike Srbije.

Zbog zakašnjele revizije postupaka započetih od strane vojnih sudova u Srbiji na prosvjedima i u široj javnosti otvorilo se i pitanje svrhe regionalne suradnje među tužiteljstvima u regiji.² Ovom prilikom želimo podsjetiti na značaj u Srbiji pravomoćno okončanih postupaka vođenih za ratne zločine počinjene na području Hrvatske (za zločine na Ovčari, u Velikoj Peratovici kod Grubišnog Polja,...) kao i na značaj postupaka koji su još uvijek u tijeku (za zločine u Lovasu, Banskom Kovačevcu, Belom Manastiru, Ličkom Osiku,...) te važnost istraživanja zločina počinjenih u logorima u Srbiji, za koje je nužna regionalna suradnja među pravosudnim tijelima Republike Hrvatske i Republike Srbije.

Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, kojim je Republika Srbija svome pravosuđu omogućila istraživanje i procesuiranje teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava izvršenih na području bivše Jugoslavije. Njime je u Republici Srbiji omogućeno i procesuiranje hrvatskom pravosuđu nedostupnih počinitelja ratnih zločina. Za razliku od brojnih aktera koji su u javnosti govorili protiv takvog pristupa smatramo važnim istaknuti da je i pozitivnim propisima Republike Hrvatske predviđena primjena kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske prema svakome (pa tako i stranom državljaninu) tko izvan njezina područja počini kazneno djelo koje je Republika Hrvatska obvezna kažnjavati prema propisima međunarodnog prava, međunarodnih ili međudržavnih ugovora.³ Kako bi se efikasno progonili počinitelji zločina počinjeni na području bivše Jugoslavije, nužno je da Hrvatska, Srbija, ali i ostale države nastale raspadom bivše Jugoslavije, imaju mogućnost procesuiranja počinitelja, neovisno o tome je li zločin počinjen upravo na području države koja postupa.

Mišljenja smo da bi slučaj Purda trebao biti dodatni poticaj za intenziviranjem suradnje pravosudnih institucija kako bi se otklonila mogućnost pritvaranja osoba (okrivljenih ili osuđenih) protiv kojih zapravo ne postoje dokazi da su počinitelji, a okrivljeni su ili osuđeni u postupcima u kojima nisu poštovani standardi neovisnosti i nepristranosti. Istovremeno, nastala situacija trebala bi biti dodatni poticaj kako bi se razmjenom dokaza doprinijelo efikasnom progonu stvarnih počinitelja, nužnim kako bi proces suočavanja s prošlošću i istraživanje i procesuiranje ratnih zločina bili efikasan mehanizam prevencije budućeg nasilja i zločina u Hrvatskoj, ostalim državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije i u svijetu.

Katarina Kruhonja, *Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek*

Vesna Teršelič, *Documenta – centar za suočavanje s prošlošću*

Zoran Pusić, *Građanski odbor za ljudska prava*

² Slične revizije u predmetima ratnih zločina radila su i državna odvjetništva u Republici Hrvatskoj. Od 2001. godine državna su odvjetništva u više navrata preispitivala predmete u kojima su brojne osobe okrivljene, optužene ili osuđene za počinjenje ratnih zločina.

³ Prema pravilima međunarodnog prava Republika Hrvatska dužna je procesuirati kaznena djela ratnih zločina.